

ВІДГУК

офіційного опонента, професора кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктора педагогічних наук, професора ПОТАПЧУК Тетяни Володимирівни на дисертацію Цао Цзицзюнь на тему: *«Формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності»*, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво) галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка»

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки зумовлена сучасними тенденціями розвитку мистецької освіти, що висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії. У сучасних умовах особливої ваги набуває формування конкурентоспроможного фахівця, здатного до професійного саморозвитку, творчої самореалізації, ефективної виконавської та педагогічної діяльності. Водночас професійна підготовка майбутніх педагогів мистецького профілю потребує не лише розвитку виконавських умінь і навичок, а й формування здатності до свідомої саморегуляції виконавської діяльності, управління власними емоційними та психофізіологічними станами, що є необхідною умовою успішної професійної діяльності. Виконавська діяльність учителя музики та хореографії характеризується високим рівнем емоційного навантаження, необхідністю оперативної концентрації уваги, координації рухів, мобілізації внутрішніх ресурсів, подолання сценічного хвилювання та швидкої адаптації до змінних умов творчого процесу. Саме тому проблема формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності є своєчасною, науково значущою та має

важливе теоретичне і практичне значення для вдосконалення системи професійної мистецької освіти.

Робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри теорії музики та естрадного мистецтва факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова й складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою Радою УДУ імені Михайла Драгоманова (протокол № 4 від 24 жовтня 2024 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації.

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів наукового дослідження досягається, насамперед, завдяки коректно визначеному й чітко сформульованому науковому апарату дослідження.

Для досягнення поставленої мети автором використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, зокрема теоретичні (аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація наукових джерел), метод педагогічного моделювання, емпіричні методи (анкетування, бесіда, тестування, спостереження, експертна оцінка, педагогічний експеримент) та методи математичної статистики, що забезпечило обґрунтованість результатів дослідження й достовірність сформульованих висновків.

Висновки, сформульовані на основі отриманих даних, логічно впливають з результатів дослідження та чітко відповідають поставленим завданням. Наведені до кожного розділу висновки підтверджують новизну отриманих результатів.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

До найбільш вагомих наукових результатів дисертаційного дослідження належить комплексне теоретичне обґрунтування проблеми формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції

виконавської діяльності. На основі ґрунтовного аналізу наукових джерел автором уточнено сутність понять «саморегуляція виконавської діяльності» та «готовність майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності», визначено їх зміст і місце у структурі професійної підготовки майбутніх педагогів мистецького профілю.

Значним науковим здобутком дисертанта є розроблення структури досліджуваного феномена, яка охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивно-аналітичний, емоційно-вольовий та діяльнісно-рефлексивний компоненти, а також визначення відповідних критеріїв, показників і рівнів їх сформованості.

Важливим результатом дослідження є теоретичне обґрунтування методологічних підходів, принципів і педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності, що стали підґрунтям для створення авторської поетапної методики.

Практичну цінність становлять результати дослідно-експериментальної роботи, які підтвердили ефективність запропонованої методики. Позитивна динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності засвідчує доцільність її впровадження в освітній процес закладів вищої мистецької освіти.

Загалом отримані результати є науково обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними та мають важливе теоретичне і практичне значення для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії.

Нові наукові факти, одержані здобувачем.

Безперечною є наукова новизна дослідження, яка полягає в тому, що вперше здійснено цілісний аналіз проблеми формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності; уточнено сутність поняття «готовність майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності» та запропоновано його авторське трактування; конкретизовано структуру, критерії, показники та

рівні сформованості зазначеної готовності; розроблено й експериментально перевірено авторську поетапну методику її формування на інтегративних засадах. Водночас удосконалено наукові уявлення про саморегуляцію виконавської діяльності у професійній підготовці майбутніх учителів музики та хореографії, а також набули подальшого розвитку форми, методи й технології формування готовності здобувачів до саморегуляції виконавської діяльності.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів, їх впровадження.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості їх широкого використання в системі професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії. Розроблені автором теоретико-методичні положення, педагогічні умови та методика формування готовності до саморегуляції виконавської діяльності можуть бути впроваджені в освітній процес закладів вищої мистецької освіти, використані під час оновлення змісту фахових дисциплін, організації виконавської та педагогічної практики, а також у розробленні навчально-методичного забезпечення. Практичні результати дослідження сприятимуть удосконаленню виконавської підготовки майбутніх учителів музики та хореографії, розвитку їхньої професійної компетентності та підвищенню якості мистецької освіти загалом.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Матеріали дослідження можуть бути використані при укладанні навчально-методичних посібників і методичних рекомендацій для студентів факультетів мистецтв університетів з метою удосконалення їх виконавської музично-хореографічної підготовки як методологічного базису всього процесу навчання в системі мистецької освіти всіх рівнів.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих наукових працях.

Основні положення дисертаційного дослідження викладено у 4

одноосібних наукових публікаціях, з яких 3 статті – опубліковано у фахових наукових виданнях України з педагогіки категорії «Б», 1 – праця апробаційного характеру.

Оцінка структури та змісту дисертації.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, списку використаних джерел до кожного розділу включно з джерелами іноземними мовами, загальних висновків та додатків. Загальний обсяг представленої дисертації складає 225 сторінок, з яких 180 сторінок – основного тексту. Робота містить 20 таблиць, 11 діаграм, 1 рисунок.

У **вступі** дисертаційної роботи автором належним чином обґрунтовано актуальність обраної теми, яка відповідає сучасним тенденціям розвитку мистецької освіти та потребам удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії. Переконливо визначено ступінь наукової розробленості проблеми, окреслено її зв'язок із сучасними психолого-педагогічними та мистецькими дослідженнями. Чітко сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, визначено його методологічні та теоретичні засади, розкрито комплекс методів наукового пошуку, адекватних поставленим завданням. Автором аргументовано висвітлено наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, упровадження їх у практику закладів вищої освіти, публікації за темою дисертації та структуру роботи.

У першому розділі *«Теоретичні основи формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності»* автором здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності з позицій психології, педагогіки та мистецької освіти. На основі узагальнення праць вітчизняних і зарубіжних науковців здобувачем розкрито сутність феномену саморегуляції як складного

інтегративного утворення, що забезпечує свідоме управління професійною діяльністю, емоційними станами, поведінкою та особистісним розвитком.

Заслуговує на увагу те, що дисертантом обґрунтовано специфіку саморегуляції виконавської діяльності майбутніх учителів музики та хореографії, яка визначається інтеграцією музичного та хореографічного мистецтва, поєднанням художньо-творчого, психолого-педагогічного і виконавського складників професійної підготовки. Автором переконливо доведено, що інтеграція мистецтв є важливою методологічною основою підготовки сучасного педагога-мистця, здатного до творчої самореалізації та ефективної міжмистецької педагогічної взаємодії.

Важливим результатом першого розділу є запропоноване здобувачем авторське трактування поняття «саморегуляція виконавської діяльності майбутнього вчителя музики та хореографії», яке розглядається як багатокомпонентний динамічний феномен, що забезпечує виконавську самостійність, самоконтроль, самокерування та професійний саморозвиток особистості.

На особливу увагу заслуговує розроблена автором структура готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності, яка включає мотиваційно-ціннісний, когнітивно-аналітичний, емоційно-вольовий та діяльнісно-рефлексивний компоненти. Дисертантом також визначено відповідні функції, критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномена, що свідчить про системність і логічну завершеність проведеного теоретичного аналізу.

Загалом матеріали першого розділу характеризуються достатнім рівнем наукової аргументованості, логічністю викладу та створюють належне теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого розроблення й експериментальної перевірки авторської методики формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності.

У другому розділі *«Методичні засади формування готовності*

майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності» автором належним чином обґрунтовано методологічні засади дослідження, що свідчить про системний підхід до розв'язання поставленої наукової проблеми. Здобувачем аргументовано доцільність використання системно-синергетичного, суб'єктно-діяльнісного та міждисциплінарного підходів, сукупність яких забезпечує цілісне розуміння феномену саморегуляції виконавської діяльності та визначає концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії.

Позитивної оцінки заслуговує те, що дисертантом визначено й теоретично обґрунтовано систему принципів дослідження, які відображають логіку побудови процесу формування готовності до саморегуляції виконавської діяльності. Принципи цілісності та системності, культурологічної і ціннісної спрямованості, індивідуалізації виконавської підготовки, рефлексії та самокорекції утворюють єдину концептуальну основу авторської методики та забезпечують її наукову цілісність.

Науково обґрунтованими є запропоновані автором педагогічні умови, реалізація яких спрямована на забезпечення комплексного формування всіх структурних компонентів готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності. Особливої уваги заслуговує інтеграція психолого-педагогічної та мистецької підготовки, активізація творчого виконавського досвіду студентів у варіативному освітньому середовищі та використання цифрових технологій як засобу розвитку рефлексивної позиції майбутнього педагога-мистця.

Важливим здобутком дисертаційної роботи є розроблення діагностичного інструментарію дослідження. Автором визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності, що забезпечило можливість об'єктивного оцінювання результатів експериментальної роботи та підтвердження ефективності запропонованої методики.

Безперечною перевагою дослідження є створення авторської методичної моделі формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності, яка характеризується концептуальною завершеністю та внутрішньою логічною узгодженістю. Модель інтегрує мету, методологічні підходи, принципи, структурні компоненти досліджуваної готовності, педагогічні умови, етапи експериментальної роботи, а також відповідне організаційно-методичне забезпечення, що в сукупності утворює цілісну технологію формування досліджуваної професійної якості. Саме така комплексність розробленої моделі значною мірою визначає її наукову цінність і практичну перспективність для впровадження в систему вищої мистецької освіти.

У третьому розділі *«Експериментальна перевірка ефективності впровадження методики формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності»* автором представлено результати дослідно-експериментальної роботи, спрямованої на перевірку ефективності розробленої методики формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності. Експериментальне дослідження логічно побудовано та реалізовано в межах констатувального, формувального і контрольного етапів, що забезпечило послідовність та наукову обґрунтованість отриманих результатів.

На констатувальному етапі дисертантом проведено комплексну педагогічну діагностику початкового рівня сформованості досліджуваної готовності за визначеними компонентами, критеріями та показниками. Отримані результати дали змогу об'єктивно оцінити стан професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії та виявити переважання низького і середнього рівнів сформованості готовності до саморегуляції виконавської діяльності. Здобувач переконливо доводить, що така ситуація зумовлює необхідність цілеспрямованого педагогічного впливу, спрямованого на розвиток мотиваційної сфери, професійних знань, емоційно-вольової стійкості та практичних умінь саморегуляції.

Особливу увагу привертає розроблена автором поетапна методика формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності. Методика характеризується логічною структурою, методичною завершеністю та відповідає визначеним компонентам досліджуваної професійної якості.

Перший, мотиваційно-усвідомлений, етап був спрямований на формування професійної мотивації студентів, усвідомлення значущості саморегуляції у майбутній виконавській та педагогічній діяльності, розвиток потреби у професійному самовдосконаленні. Для реалізації поставлених завдань автором доцільно використано комплекс активних методів навчання, серед яких професійне моделювання, проблемно-пошукові та проєктні технології, побудова індивідуальної освітньої траєкторії.

Другий, аналітично-поглиблюючий, етап спрямовано на розвиток когнітивно-аналітичного та емоційно-вольового компонентів готовності. Заслугує позитивної оцінки використання інтегрованих музично-хореографічних завдань, інтерактивних тренінгів, методів когнітивно-емоційної регуляції, сучасних психотехнік саморегуляції та моделювання професійних ситуацій, що сприяло розвитку здатності студентів до аналізу власної виконавської діяльності, емоційної стійкості та свідомого управління психоемоційними станами.

На завершальному, рефлексивно-оцінювальному, етапі експериментальної роботи дисертантом забезпечено інтеграцію сформованих знань, умінь і навичок у практичну діяльність студентів. Важливо, що автор активно використовує практико орієнтовані технології навчання, зокрема педагогічні кейси, інтегровані мистецькі проєкти, мікрОВикладання, цифрове моделювання уроків мистецтва, а також засоби самооцінювання й рефлексії, що сприяє формуванню професійної самостійності майбутніх педагогів.

Достовірність результатів експериментального дослідження підтверджується застосуванням методів математичної статистики. Наведені автором кількісні показники переконливо свідчать про позитивну динаміку

рівнів сформованості готовності до саморегуляції виконавської діяльності у студентів експериментальної групи. Зокрема, суттєво зменшилася частка студентів із низьким рівнем сформованості досліджуваної готовності та водночас значно зросла кількість здобувачів із середнім і високим рівнями. Статистична обробка результатів із використанням критерію Фішера підтвердила статистичну значущість отриманих відмінностей між експериментальною та контрольною групами, що є переконливим доказом ефективності запропонованої автором методики.

Загалом результати експериментальної роботи є достатньо аргументованими, достовірними та підтверджують досягнення поставленої мети дослідження. Розроблена автором методика формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності має практичну цінність, характеризується методичною цілісністю та може бути рекомендована до впровадження в освітній процес закладів вищої мистецької освіти.

Загалом зміст дисертаційної роботи характеризується науковою послідовністю, методологічною виваженістю та практичною спрямованістю. Виклад матеріалу є чітким, логічним і переконливим, а одержані результати становлять цілісну систему взаємопов'язаних наукових положень.

Загальні висновки дисертації є змістовними, науково обґрунтованими та достатньо аргументованими. Вони повною мірою відображають логіку проведеного дослідження, відповідають поставленій меті та визначеним завданням, узагальнюють основні теоретичні положення й результати дослідно-експериментальної роботи. Сформульовані висновки ґрунтуються на достовірних результатах дослідження, підтверджених теоретичним аналізом і статистичною обробкою експериментальних даних та переконливо засвідчують досягнення поставленої мети. Вони мають належний рівень наукової новизни, практичної значущості та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових досліджень і вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів музики та хореографії у закладах вищої

мистецької освіти.

На окрему позитивну оцінку заслуговують **додатки дисертації**, які суттєво підсилюють її практичну цінність та свідчать про ґрунтовність проведеного дослідження. Здобувачем розроблено й апробовано комплекс авторського діагностичного та навчально-методичного інструментарію, що забезпечує цілісну реалізацію запропонованої методики формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності. Особливу увагу привертають авторська анкета «Фахова спрямованість до саморегуляції виконавської діяльності», авторський проєкт «Мистецтво саморегуляції у виконавській діяльності педагога-митця», а також авторська рефлексивна картка самооцінювання інтегрованого уроку мистецтва, які вирізняються практичною спрямованістю, методичною доцільністю та можливістю використання в освітньому процесі закладів вищої мистецької освіти. Вдалим є також використання відомої методики Н. Холла «Діагностика рівня емоційного інтелекту», що доповнює авторський діагностичний інструментарій і забезпечує комплексність оцінювання досліджуваного феномена.

Дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій викладено обґрунтовані висновки і рекомендації. Автор коректно використовує посилання на опрацьовані джерела, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи теоретичні й практичні здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і міркування дискусійного характеру:

1. Методологічну основу дослідження формує комплекс визначених дисертантом наукових підходів: системно-синергетичний, суб'єктно-діяльнісний та міждисциплінарний. На нашу думку, доречно було б застосувати також культурологічний підхід, який орієнтує освітній процес не

лише на оволодіння студентами виконавськими знаннями, уміннями й навичками, а й на розвиток особистості майбутнього вчителя музики і хореографії як носія культури, здатного усвідомлювати мистецтво як особливий спосіб пізнання світу, збереження культурної пам'яті та духовного розвитку суспільства.

2. З-поміж виокремлених дисертантом педагогічних умов, важливою видається друга педагогічна умова – активізація творчого виконавського досвіду в умовах варіативності. На наш погляд, бажано було б уточнити, яким чином зазначена педагогічна умова реалізовувалася під час проведення формувального експерименту.

3. На констатувальному етапі експерименту для педагогічної діагностики емоційно-вольового компонента досліджуваного феномена дисертантом застосовувалися стандартизовані психодіагностичні методики відомих зарубіжних вчених, зокрема – Опитувальник емоційної регуляції (ERQ) Джеймса Гросса та Олівера Джона; Шкала наполегливості Анжели Дакворт та інші. На нашу думку, бажано було б конкретизувати, яким чином зазначені методики були адаптовані до фахової підготовки майбутнього вчителя музики та хореографії.

4. На завершальному рефлексивно-оцінювальному етапі експериментальної роботи дисертантом застосовувалася система інтегрованих практико орієнтованих завдань з використанням цифрових технологій, що є вельми позитивним з огляду на сучасні вимоги підготовки майбутніх вчителів мистецтва. На нашу думку, доцільно було б виокремити, які з наведених завдань виявилися найбільш ефективними на цьому етапі експерименту.

5. На наш погляд третій розділ роботи дещо переобтяжений таблицями та рисунками. Так, до кожної таблиці для наочності та швидкого аналізу даних наведено діаграми, частину з яких доцільно було б розмістити в додатках.

Однак зазначені вище зауваження не знижують теоретичного й практичного значення дисертації, її наукової новизни, а тільки можуть бути використані у подальшому науковому дослідженні.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну та практичну значущість, вважаємо, що дисертація Цао Цинцзюнь на тему: «Формування готовності майбутніх учителів музики та хореографії до саморегуляції виконавської діяльності» є актуальним, цілісним, завершеним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а її автор – Цао Цинцзюнь заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Тетяна ПОТАПЧУК

